

รูปแบบการดูแลผู้สูงอายุตามแนวทางพุทธบูรณาการของเทศบาลตำบลมะเขือแจ้ อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน

THE MODEL OF CARE FOR THE ELDERLY ACCORDING TO BUDDHIST INTEGRATION OF MAKHUEAJAE, MUEANG DISTRICT, LAMPHUN PROVINCE

วิสุทธ์ มโนวงศ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษารูปแบบการดูแลผู้สูงอายุตามแนวทางพุทธบูรณาการของเทศบาลตำบลมะเขือแจ้ อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้ทำการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 12 รูป/คน จากบุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการสนทนากลุ่มเฉพาะ เป็นการประชุมเพื่อให้ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 รูป/คน โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาความ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการดูแลผู้สูงอายุตามแนวทางพุทธบูรณาการของเทศบาลตำบลมะเขือแจ้ อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน โดยนำเอาหลักภavana 4 มาประยุกต์ใช้กับหลักบริหาร POSDcoRB จะทำให้ผู้สูงอายุได้รับการดูแลอย่างทั่วถึงและครอบคลุมทุกมิติทั้งด้าน ร่างกาย จิตใจ สังคม จิตวิญญาณ และจิตปัญญา ด้วยการมีส่วนร่วมของทุนทางสังคม และ ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่น

คำสำคัญ : ผู้สูงอายุ พุทธบูรณาการ หลักภavana 4 หลักบริหาร POSDcoRB

Abstract

Objective: To study the model of caring for the elderly according to the integrated Buddhist approach of Makhueajae Subdistrict Municipality. Muang Lamphun District, Lamphun Province This research was a qualitative research collecting data from 12 key informants/person from persons involved in the elderly. by In-depth Interview and Focus Group Discussion is a meeting to provide opinions, suggestions of experts. or qualified persons, amounting to 5 person. Data analysis by descriptive method The

results showed that Elderly care model according to Buddhist integrated approach of Makhueajae Subdistrict Municipality Muang Lamphun District, Lamphun Province, by applying the the fourfold Training (Bhavana) to the POSDcoRB management principles, will enable the elderly to receive thorough care and cover all dimensions in terms of physical, mental, social, spiritual and mental health. Society and the potential of local communities.

บทนำ

ปัจจุบันจำนวนประชากรของโลกมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นมากและมีโครงสร้างที่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เมื่อ 20 ปีที่ผ่านมา โลกมีประชากรประมาณ 5,735 ล้านคน และมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป ประมาณ 540 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 9 ของประชากรโลกในปี พ.ศ. 2562 ประชากรโลกมีจำนวน 7,713 ล้านคน ในจำนวนนี้มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปจำนวน 1,016 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 13 องค์การสหประชาชาติคาดการณ์ว่า อีก 20ปีข้างหน้า ประชากรโลก 1ใน5จะเป็นผู้สูงอายุที่มีอายุ 60ปีขึ้นไป จึงกล่าวได้ว่า “ประชากรโลกได้กลายเป็นสังคมสูงวัย” ทวีปเอเชียมีประชากรผู้สูงอายุจำนวน 586 ล้านคน (มากที่สุดในโลก) คิดเป็นร้อยละ13 ของประชากรทั้งทวีป ประเทศญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีอัตราผู้สูงอายุมากที่สุดในโลกมีประชากรผู้สูงอายุ60ปีขึ้นไปร้อยละ 34 จากประชากรทั้งหมด 127 ล้านคน

ประเทศในกลุ่มอาเซียนเข้าเกณฑ์ที่จะเรียกได้ว่าเป็น “สังคมสูงวัย” แล้ว คือ ในปี 2562 อาเซียนมีประชากรสูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) เป็น จำนวน 70 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 11 ของประชากรอาเซียน ทั้งหมด ประเทศสิงคโปร์เป็นประเทศที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป สูงถึงร้อยละ 19.9มีอายุคาดเฉลี่ยสูงสุด ในอาเซียน คือประมาณ 83 ปี (ชาย 81 ปี หญิง 86 ปี) ส่วนประเทศไทยมีประชากรผู้สูงอายुरองลงมาจากประเทศสิงคโปร์ ซึ่งประเทศไทยได้เข้าสู่การเป็นสังคมสูงอายุ(Ageing Society) มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 เป็นต้นมา โดย 1 ใน 10 ของประชากรไทยเป็นประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป และ คาดว่าประเทศไทยจะเป็น “สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์” (Complete Aged Society) ในปี พ.ศ. 2564 คือประชากรสูงอายุจะเพิ่มขึ้นถึง1 ใน 5 และเป็น “สังคมสูงวัยระดับสุดยอด” (Super Aged Society) ภายในอีก 20 ปีต่อจากนี้ไป คือใน พ.ศ. 2578 โดยประมาณการว่าจะมี ประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 30ของจำนวนประชากรทั้งหมด(มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2563).

ภาคเหนือเป็นภาคที่มีอัตราผู้สูงอายุ หรืออัตราส่วนร้อยละ ของ ประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป ต่อประชากรทั้งหมดสูงสุด คือ ร้อยละ 18.87 จังหวัดลำพูนเป็นจังหวัดที่มีอัตราประชากรผู้สูงอายุ สูงเป็นอันดับที่ 3 ของประเทศ คือร้อยละ 22.95 รองจากจังหวัดสิงห์บุรี และจังหวัดลำปาง (ข้อมูล จากกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย วันที่ 31 ธันวาคม 2563)

เทศบาลตำบลมะเขือแจ้ได้เข้าสู่ “สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์” (Complete-aged society) หมายถึง สังคมที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด(หรือ ประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 14)กล่าวคือมีจำนวนประชากรผู้สูงอายุทั้งหมดจำนวน 3,296 คน จากประชากรทั้งหมด 15,954คน คิดเป็นร้อยละ 20 โดยมีประชากรผู้สูงอายุเป็นเพศหญิง 1,829คน เพศชาย 1,467 คน(ข้อมูลจากสำนักทะเบียนราษฎร เทศบาลตำบลมะเขือแจ้ วันที่ 15 มีนาคม 2564) พบว่าการเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ของเทศบาลตำบลมะเขือแจ้ได้ประสบกับ ปัญหาของผู้สูงอายุต่าง ๆ ดังนี้

1) ผู้สูงอายุป่วยติดเตียง จำนวน 118 คน เนื่องจากผู้สูงอายุมีความเจ็บป่วยเรื้อรังจนเกิด สภาวะร่างกายเสื่อมโทรมทำให้ไม่สามารถใช้ชีวิตประจำวันได้เหมือนคนปกติ ไม่สามารถช่วยเหลือ ตนเองได้ หรืออาจช่วยเหลือตนเองได้เล็กน้อย

2) ผู้สูงอายุมีสภาพร่างกายพิการ จำนวน 507 คน ความพิการของผู้สูงอายุมักจะมาจากการ เสื่อมในระบบต่างๆ ของร่างกาย เช่น เรื่องข้อ เรื่องกระดูก เรื่องของกล้ามเนื้อภาวะข้อเสื่อม อาจมีผล ทำให้เกิดการอักเสบ การปวดตามมา ที่พบบ่อยเช่น ข้อเข่า ข้อกระดูกคอกระดูกสันหลัง ซึ่งมีผลทำให้ เกิดท่าเดินผิดปกติ

3) ผู้สูงอายุได้รับสวัสดิการเบี้ยยังชีพ จำนวน 3,177 คน การที่ผู้สูงอายุพึ่งพาสวัสดิการเบี้ยยัง ชีพสะท้อนให้เห็นว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่ในตำบลมะเขือแจ้ไม่มีความมั่นคงในด้านเศรษฐกิจหรือการมีเงิน ออมเกิดภาวะการพึ่งพิงที่เพิ่มสูงขึ้น

4) มีผู้สูงอายุที่ได้รับการช่วยเหลือซ่อมแซมบ้านที่อยู่อาศัย เป็นจำนวน 5 หลังใน ปีงบประมาณ 2563 การซ่อมแซมหรือปรับปรุงที่พักอยู่อาศัยของผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อยผู้ด้อยโอกาส เป็นการช่วยเหลือให้ผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อย ผู้ด้อยโอกาสสามารถดำเนินชีวิตตามปกติซึ่งมีแนวโน้มที่ จะเพิ่มจำนวนมากขึ้น

ดังนั้น การวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษารูปแบบการดูแลผู้สูงอายุตามแนวทางพุทธบูรณาการของเทศบาล ตำบลมะเขือแจ้ เพื่อพัฒนาระบบการดูแลผู้สูงอายุโดยนำหลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนาใช้ใน

การส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิต และการดูแลผู้สูงอายุเชิงพุทธบูรณาการที่เกื้อกูลกับวิถีชีวิต ตามหลัก
ภาวนา 4 คือ 1) กายภาวนา การส่งเสริมสุขภาพทางกาย 2) ศีลภาวนา การส่งเสริมศีลธรรมจรรยา
การมีจิตอาสา 3) จิตตภาวนา คือการพัฒนาจิตหรือการฝึกอบรมส่งเสริมสุขภาพจิต 4) ปัญญาภาวนา
การพัฒนาปัญญาหรือการฝึกอบรมทางปัญญา ซึ่งการนำเอาหลักภาวนา 4 มาประยุกต์ใช้กับหลัก
บริหาร POSDCoRB จะทำให้การส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิตและการดูแลผู้สูงอายุของเทศบาลตำบล
มะเขือแจ้เป็นรูปแบบการดูแลผู้สูงอายุสุขภาวะองค์กรรวมครบองค์ประกอบทั้ง 4 ด้านคือ ด้านร่างกาย
ด้านจิตใจ ด้านสังคม ด้านสติปัญญา ซึ่งจะทำให้ผู้สูงอายุมีความสุขในการดำเนินชีวิต เป็นผู้สูงวัยที่มี
คุณภาพ อีกทั้งเป็นการเตรียมความพร้อม สำหรับผู้ที่ย่างเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ ตลอดจนการใช้จ่าย
งบประมาณที่มีประสิทธิภาพ เกิดความคุ้มค่าในการดูแลผู้สูงอายุ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรค การดูแลผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลมะเขือแจ้
อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน
๒. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการด้านดูแลผู้สูงอายุของ เทศบาลตำบลมะเขือแจ้ อำเภอเมือง
ลำพูน จังหวัดลำพูน
๓. เพื่อเสนอรูปแบบการดูแลผู้สูงอายุตามแนวทางพุทธบูรณาการของเทศบาลตำบลมะเขือ
แจ้ อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน

วิธีการศึกษา

1. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้
 - 1) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่
เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์
 - 2) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาถึง รายละเอียด
ต่าง ๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้
 - 3) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์
 - 4) สร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการ เก็บ
รวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อนำมาวิเคราะห์

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

- 1) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่สร้างไว้
- 2) หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จเสนอประธานและกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อขอความเห็นชอบและนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม

การเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 12 รูป/คน ผู้วิจัยใช้กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยวิธีการดังนี้

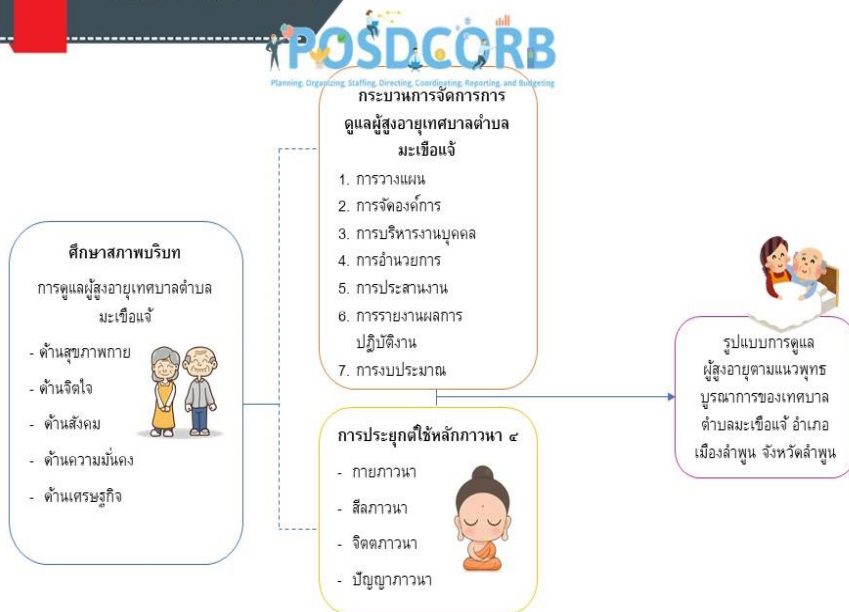
- 1) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ
- 2) นำข้อความจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกนำมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย
- 3) วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)
- 4) สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

2. การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน 7 รูป/คน กับผู้ทรงคุณวุฒิที่มีบทบาทประสบการณ์การทำงานในการดูแลผู้สูงอายุ โดยมีตัวแทนจากหน่วยงานของภาครัฐ องค์กรเอกชน และพระสงฆ์ เช่น เทศบาลตำบลมะเขือแจ้ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดลำพูน วุฒิสภาคลังสมองด้านผู้สูงอายุ โดยกำหนดประเด็นแนวทางการเสริมสร้างศักยภาพและกระบวนการพัฒนารูปแบบการดูแลผู้สูงอายุตามแนวทางพุทธบูรณาการตามหลัก ภาวนา 4

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษารูปแบบการดูแลผู้สูงอายุตามแนวพุทธบูรณาการของเทศบาลตำบลมะเขือแจ้ อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน ผู้วิจัยได้กำหนด กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ได้ดังนี้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย

แผนภาพที่ 2 แสดงสภาพปัญหาการดูแลผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลมะเขือแจ้

1. สภาพปัญหาและอุปสรรคของการดูแลผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลมะเขือแจ้

การเข้าสู่วัยผู้สูงอายุก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะเสื่อมถอย และมีผลกระทบต่อตัว บุคคล ทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม นอกจากนี้การเสื่อมถอย เป็นสาเหตุของการเกิด โรคภัยไข้เจ็บ จากการศึกษาวิจัยพบว่า สภาพปัญหาการดูแลผู้สูงอายุในตำบลมะเขือแจ้ จะประสบ ปัญหาที่สำคัญ 5 ประการคือ

1) ปัญหาการดูแลผู้สูงอายุด้านสุขภาพกาย จากผลการศึกษาพบว่า ผู้ดูแลผู้สูงอายุมี จำนวนไม่เพียงพอกับผู้สูงอายุที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากในภาวะปัจจุบันมีการแพร่ระบาดของ โรค โควิด 2019 ทำให้การไปมาหาสู่กันของคนในชุมชนน้อยลง ความสัมพันธ์เริ่มห่างกันมากขึ้น ประกอบกับลูกหลานในครอบครัวต้องไปทำงานเพื่อหาเลี้ยงชีพตนเองและครอบครัว จึงทำให้ผู้สูงอายุ อยู่บ้านตามลำพังไม่มีคนดูแลอย่างใกล้ชิด อีกทั้ง ผู้ดูแลผู้สูงอายุที่ป่วยติดบ้านติดเตียง (Care Giver) มี จำนวนไม่เพียงพอ เนื่องจากจะต้องเป็นผู้ที่ผ่านการอบรมอย่างน้อย 70 ชั่วโมง(ประมาณ 1 สัปดาห์) ติดต่อกัน ถึงจะสามารถผ่านหลักสูตรการอบรม และปฏิบัติงานได้ และ พฤติกรรมของผู้สูงอายุที่ไม่

เข้าใจกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายเมื่อเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ เมื่อเข้าสู่วัยผู้สูงอายุก็จะทำให้การทำงานระบบต่างๆของร่างกายเสื่อมถอยลง ความต้านทานโรคน้อยลง จึงเป็นสาเหตุทำให้ป่วยง่ายขึ้น โดยเฉพาะพฤติกรรมการกิน การบริโภคอาหารที่มีรส หวาน มัน เค็ม ผู้สูงอายุ ประกอบกับ การไม่ออกกำลังกายของผู้สูงอายุ จึงเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้ผู้สูงอายุตำบลมะเขือแจ้ มีโรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง เป็นจำนวนมาก

2) ปัญหาการดูแลผู้สูงอายุด้านจิตใจ จากผลการศึกษา พบว่า แนวโน้มที่ผู้สูงอายุตำบลมะเขือแจ้ จะมีปัญหาด้านจิตใจเพิ่มสูงขึ้น อันเนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป จากที่เคยอยู่กันเป็นครอบครัวขยาย มาสู่การเป็นครอบครัวเดี่ยว ทำให้ผู้สูงอายุบางรายต้องอยู่โดดเดี่ยวตามลำพัง เพราะคนในครอบครัวต้องออกไปทำงานหาเลี้ยงครอบครัว และการที่ผู้สูงอายุมีโรคประจำตัวมาก เป็นผู้ป่วยติดเตียงมักจะมีอาการท้อแท้ใจ ที่ร่างกายไม่แข็งแรงเหมือนเดิม

3) ปัญหาการดูแลผู้สูงอายุด้านสังคม จากผลการศึกษา พบว่า ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2526 ได้มีการดำเนินงานจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือขึ้นที่จังหวัดลำพูน ในเขตพื้นที่ตำบลบ้านกลางและตำบลมะเขือแจ้ จึงเป็นสาเหตุให้เกิดสภาพการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของคนในตำบลมะเขือแจ้นานใหญ่ จากครอบครัวขยายมาสู่ครอบครัวเดี่ยว ทำให้วิถีชีวิตจากสังคมเกษตรไปสู่สังคมอุตสาหกรรม ทำให้ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนมีความห่างเหินกัน การช่วยเหลือพึ่งพากันน้อยลง การไปมาหาสู่กันน้อยลง ทำให้ผู้สูงอายุที่อยู่อาศัยเพียงลำพัง ไม่มีคนดูแล เวลาเจ็บป่วยไม่สามารถเดินทางไปโรงพยาบาลเพื่อรักษาตัวได้ และมีปัญหาการติดต่อเพื่อรับความช่วยเหลือหรือการรับสิทธิจากโครงการของรัฐ เช่น การขอรับเงินเบี้ยวยากการแพร่ระบาดของโควิด 2019

4) ปัญหาการดูแลผู้สูงอายุด้านความมั่นคง จากผลการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุในบางหมู่บ้านมีงานทำจากการรับจ้าง คำน แกะเม็ดลำไย ทำให้มีรายได้ในการเลี้ยงชีพ แต่ไม่ได้เป็นการทำงานตลอดทั้งปี (ขึ้นอยู่กับเจ้าของเตาอบลำไย) นอกจากนี้ ผู้สูงอายุที่ยากจน บ้านพักอาศัยไม่มีความมั่นคงปลอดภัย ก็จะได้รับช่วยเหลือจากเทศบาลตำบลมะเขือแจ้ในการประสานกับหน่วยงานอื่นมาช่วยซ่อมแซมบ้าน การทำห้องน้ำที่มีความปลอดภัยและเหมาะสมกับผู้สูงอายุ ผู้พิการ นอกจากนี้ พบว่า ผู้สูงอายุจำนวนมากในตำบลมะเขือแจ้ ไม่ได้รับสวัสดิการจากกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลมะเขือแจ้ เนื่องจากไม่ได้สมัครเป็นสมาชิก

5) ปัญหาการดูแลผู้สูงอายุทางด้านเศรษฐกิจ จากผลการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีรายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ ดังนั้นการส่งเสริมอาชีพให้กับผู้สูงอายุจึงเป็นภารกิจที่สำคัญ

ของเทศบาลตำบลมะเขือแจ้ นอกจากนี้ การประกอบอาชีพเป็นการฝึกทักษะการใช้กล้ามเนื้อและ
สมองในการทำกิจกรรม จะเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้สูงอายุไม่เป็นซึมเศร้า และสร้างความภาคภูมิใจและ
มองเห็นคุณค่าของตนเอง

สภาพอุปสรรคของการดูแลผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลมะเขือแจ้

จากผลการศึกษา พบว่า อุปสรรคที่สำคัญของการดูแลผู้สูงอายุ ของเทศบาลตำบลมะเขือ
แจ้ จากการศึกษาวิจัยพบว่าสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส โควิด 2019 ในตำบลมะเขือแจ้
เป็นวงกว้าง ประชากรที่อยู่กลุ่มเสี่ยงรวมทั้งผู้สูงอายุ จึงเก็บตัวอยู่ในบ้านให้มากที่สุด เพื่อลดการ
แพร่กระจายของเชื้อ จึงทำให้การดำเนินกิจกรรมการดูแลผู้สูงอายุจึงต้องหยุดชะงักไป และการทำ
กิจกรรมหลายอย่างของชุมชนก็ต้องงดเว้นการรวมกลุ่มของผู้คนจำนวนมาก เช่น การจัดรดน้ำดำหัว
ผู้สูงอายุ งานสงฆ์พระธาตุในวัดต่างๆ การทำบุญในวันพระ เป็นต้น นอกจากนี้ยังทำให้ความสัมพันธ์
ของคนในชุมชนเหินห่างกัน เนื่องจากความหวาดระแวงต่อกันว่าจะเป็นสาเหตุการนำเชื้อไวรัสแพร่สู่
บุคคลอื่น

2. การบริหารจัดการด้านการดูแลผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลมะเขือแจ้

การบริหารจัดการด้านการดูแลผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลมะเขือแจ้ เป็นการศึกษาตาม
แนวทางหลักการบริหาร POSDcoRB ซึ่งเป็นหลักการบริหารที่ดี มีความเป็นสากลเป็นที่ยอมรับของ
วงการทั่วไปอย่างกว้างขวาง ใช้ได้กับการบริหารจัดการทุกระดับทุกองค์กร สำคัญของแนวคิด
POSDcoRB ก็คือ การวางแผนงาน (Planning) การจัดองค์การ(Organizing) การสรรหาบุคคล
(Staffing) การอำนวยการ(Directing) การประสานงาน(Co-Coodinating) การรายงาน(Report) และ
การงบประมาณ (Budgeting) ผลการศึกษาพบว่า

ผลการวิจัย

การบริหารจัดการด้านดูแลผู้สูงอายุ (POSDcoRB) ของเทศบาลตำบลมะเขือแจ้ อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน

แผนภาพที่ 3 แสดงการบริหารจัดการด้านการดูแลผู้สูงอายุตามหลักการบริหาร POSDcoRB ของเทศบาลตำบลมะเขือแจ้

1. การวางแผนงานด้านการดูแลผู้สูงอายุ (Planing)

เทศบาลตำบลมะเขือแจ้ มีการวางแผนงานด้านการดูแลผู้สูงอายุ เป็น 4 ขั้นตอนคือ ขั้นตอนเตรียมการ ขั้นตอนวิเคราะห์ข้อมูล/สถานการณ์ ขั้นตอนดำเนินการวางแผนงานโครงการ ขั้นตอนประเมินผล ดังนี้

ขั้นตอนเตรียมการ เป็นขั้นตอนของการศึกษากระบวนการ การจัดทำแผน การเตรียมความพร้อมของชุมชนในการออกทำประชาคมเพื่อระดมความคิดเห็นของประชาชนในการจัดทำ “แผนพัฒนาท้องถิ่น” ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 และแก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2561

ขั้นตอนวิเคราะห์ข้อมูล/สถานการณ์ เป็นการรวบรวมข้อมูลสถิติ สถานการณ์ปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้นเพื่อระดมสมองหรือแลกเปลี่ยนให้มองเห็นสาเหตุของปัญหาของภาพรวมที่เกิดขึ้นของชุมชน และร่วมกันกำหนดวิธีการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นนั้น

ขั้นตอนดำเนินการวางแผนงานโครงการ เป็นการนำเอาวิธีการแก้ไขปัญหามาทำเป็นโครงการต่างๆ เพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินงานของโครงการให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ โดยจะนำโครงการ

และกิจกรรมต่างๆไปบรรจุในเทศบัญญัติ เพื่อขออนุมัติจากสภาเทศบาลตำบลมะเขือแจ้ในการดำเนินงานต่อไป

ขั้นประเมินผล เป็นกระบวนการของการดูแลติดตามประสิทธิภาพและประสิทธิผลของ
การดำเนินงานของโครงการสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ โดยจัดทำเป็นรูปเล่มรายงานให้
สาธารณะได้รับทราบ

2.การจัดองค์การด้านการดูแลผู้สูงอายุ(Organizing)

เทศบาลตำบลมะเขือแจ้ และหน่วยงานภาคีมีการจัดองค์การด้านการดูแลผู้สูงอายุ เป็น
2 ลักษณะ คือ การจัดหน่วยงาน /กำหนดโครงสร้างของหน่วยงาน (ภาคราชการ) และจัดตาม
ลักษณะเฉพาะของงาน (Specialization) (องค์กร ภาคประชาชน) ดังนี้

การจัดหน่วยงาน /กำหนดโครงสร้างของหน่วยงาน (ภาคราชการ) ซึ่งเทศบาลตำบล
มะเขือแจ้มีการจัดโครงสร้างหน่วยงาน เป็นไปตาม ประกาศ กท.เรื่องมาตรฐานทั่วไปเกี่ยวกับ
โครงสร้างการแบ่งส่วนราชการวิธีการบริหารและการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาล และกิจการอัน
เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลในเทศบาล (ฉบับที่4) พ.ศ.2563 ส่วนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล
มะเขือแจ้ มีการจัดหน่วยงาน ออกเป็น 3 กลุ่มงาน คือ กลุ่มงานบริหารงานสาธารณสุข กลุ่มงาน
ส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค และ กลุ่มงานเวชปฏิบัติครอบครัว นอกจากนี้ฝ่ายปกครองท้องที่ มี
กำนันตำบลมะเขือแจ้เป็นผู้บังคับบัญชาผู้ใหญ่บ้าน

จัดตามลักษณะเฉพาะของงาน (Specialization) (องค์กร ภาคประชาชน) เป็นการจั
องค์การตามภารกิจขององค์กร ได้แก่ ชมรมผู้สูงอายุตำบลมะเขือแจ้ มีการจัดองค์กรที่มีหน้าที่ในการ
จัดกิจกรรมการดูแลผู้สูงอายุในตำบลมะเขือแจ้ กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลมะเขือแจ้ เป็น
การบริหารจัดการด้านสวัสดิการชุมชนให้กับสมาชิกกองทุน กลุ่มผู้ช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุติดบ้านติด
เตียงตำบลมะเขือแจ้ เป็นกลุ่มที่มีภารกิจในการดูแล ช่วยเหลือ ฟื้นฟู สภาพร่างกาย การให้กำลังใจ
กับผู้สูงอายุที่ป่วยติดบ้านติดเตียง กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)เป็นการจั
องค์กรที่มีหน้าที่ การตรวจคัดกรองโรค การเฝ้าระวังป้องกันโรคการช่วยเหลือและรักษาพยาบาล
ขั้นต้น การส่งต่อผู้ป่วยให้ได้รับบริการสุขภาพ การฟื้นฟูสุขภาพ ของคนในชุมชน

3.การบริหารงานบุคคลด้านการดูแลผู้สูงอายุ(Staffing)

เทศบาลตำบลมะเขือแจ้ และหน่วยงานภาคี มีการบริหารงานบุคคลด้านการดูแลที่สำคัญ
2 กระบวนการ คือ การจัดบุคคลและการสรรหาบุคคล และ การพัฒนาบุคลากร ดังนี้

การจัดบุคคลและการสรรหาบุคคล โดยการสรรหาและคัดเลือกบุคคลเข้ามาทำงานในด้านการดูแลผู้สูงอายุ จะต้องเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบหน้าที่ และมีความเหมาะสมกับงานด้านการดูแลผู้สูงอายุ ต้องมีจิตอาสา และเข้าใจในพฤติกรรมของผู้สูงอายุ

การพัฒนาบุคลากร เป็นการส่งเสริม และสร้างศักยภาพของบุคลากรให้เพิ่มขีดความสามารถในการปฏิบัติงาน โดยการอบรมให้ความรู้ พาไปศึกษาดูงานหน่วยงานที่ประสบความสำเร็จในการดูแลผู้สูงอายุ เพื่อนำประสบการณ์และองค์ความรู้ต่าง ๆ มาปรับใช้ในการดูแลผู้สูงอายุตำบลมะเขือแจ้

4.การอำนวยการด้านการดูแลผู้สูงอายุ(Directing)

การดำเนินงานการดูแลผู้สูงอายุตำบลมะเขือแจ้ จะมีการดำเนินงานร่วมกันหลายหน่วยงาน ซึ่งแต่ละหน่วยงานจะมีการบริหารจัดการของผู้นำนองค์กร หรือผู้มีอำนาจในการสั่งการตามหน้าที่ความรับผิดชอบ การชี้แนะบุคลากร การนิเทศงาน และการติดตามผล เพื่อให้งานดำเนินไปตามแผน หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งกิจกรรมอำนวยการที่สำคัญ คือ วินิจฉัยสั่งการ / การสั่งงาน และการใช้ภาวะผู้นำ(Leadership)

5.การประสานงานด้านการดูแลผู้สูงอายุ(Coordinating)

เทศบาลตำบลมะเขือแจ้ และหน่วยงานภาคีมีประสานงานด้านการดูแลผู้สูงอายุ โดยการสร้างความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการทำบันทึกข้อตกลงร่วมกันในการดูแลผู้สูงอายุ (MOU) การกำหนดบทบาทหน้าที่การทำงาน ความรับผิดชอบ (จังหวัดเวลา) ไม่ให้เกิดการทำงานที่ซ้ำซ้อนกัน (ความสอดคล้อง) มีการสื่อสารที่เข้าใจตรงกันอย่างรวดเร็ว และราบรื่น (ระบบการสื่อสาร) ประสานทุกฝ่ายเข้าร่วมทำงาน เพื่อตรงไปสู่จุดหมายเดียวกัน ตามที่กำหนดเป็นวัตถุประสงค์ของงาน(ผู้ประสานงาน)

6.การรายงานผลการปฏิบัติงานด้านการดูแลผู้สูงอายุ(Reporting)

เทศบาลตำบลมะเขือแจ้ และหน่วยงานภาคีมีการรายงานผลการปฏิบัติงานเป็น 2 ลักษณะ คือ รายงานขณะปฏิบัติงาน เป็น การรายงานตามขั้นตอนการปฏิบัติงาน การรายงานผลการปฏิบัติงานเพื่อให้ผู้บริหาร สมาชิกของหน่วยงาน และประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้ทราบความเคลื่อนไหวและความคืบหน้าของภารกิจอย่างสม่ำเสมอ และการรายงานเมื่อสิ้นสุดแผนงานหรือการดำเนินงาน โดยมีช่องทางการสื่อสาร ทางเว็บไซต์ของหน่วยงาน เอกสารรายงานประจำปี เป็นต้น

7.การงบประมาณด้านการดูแลผู้สูงอายุ(Budgeting)

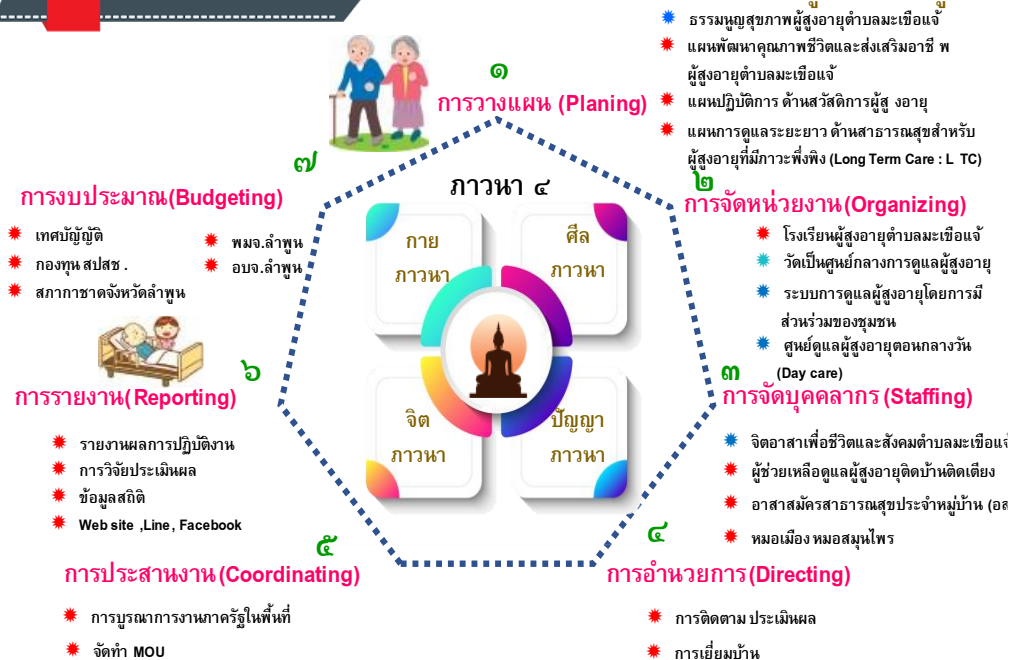
เทศบาลตำบลมะเขือแจ้ และหน่วยงานภาคีมีการดำเนินการงบประมาณด้านการดูแลผู้สูงอายุ เป็น 2 ลักษณะ คือ งบประมาณที่ภาคราชการจัดสรร ได้แก่ งบประมาณตามเทศบัญญัติของเทศบาลตำบลมะเขือแจ้ และงบประมาณจากกองทุนสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) งบประมาณภาคเอกชน ได้แก่ งบประมาณจากกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลมะเขือแจ้ การระดมทุนบริจาค การทอดผ้าป่า การทำบัตรปลาของชมรมผู้สูงอายุตำบลมะเขือแจ้ เป็นต้น

3.รูปแบบการดูแลผู้สูงอายุตามแนวทางพุทธบูรณาการของเทศบาลตำบลมะเขือแจ้ อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน

จากการศึกษาสภาพปัญหา อุปสรรค ของการดูแลผู้สูงอายุตำบลมะเขือแจ้ และการบริหารจัดการด้านการดูแลผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลมะเขือแจ้ ทำให้ได้ทราบปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบสำคัญในการดูแลผู้สูงอายุ มีอยู่ 4 ด้านได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้านจิตวิญญาณ ซึ่งผู้วิจัยและคณะผู้ทรงคุณวุฒิจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ได้นำเอาปัจจัยเหล่านี้มาพัฒนาเป็นรูปแบบการดูแลผู้สูงอายุตามแนวทางพุทธบูรณาการ โดยนำหลักของภาวนา 4 อันได้แก่ กายภาวนา สีสภาวนา จิตภาวนา และปัญญาภาวนา ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการบูรณาการร่วมกันระหว่างความรู้ทางการบริหารจัดการตามหลัก POSDcoRB ในการดูแลสุขภาวะของ ผู้สูงอายุ กับความรู้ในทางพระพุทธศาสนาให้เกิดการทำงานควบคู่กัน และเสริมพลังให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังนี้

ผลการวิจัย

รูปแบบการดูแลผู้สูงอายุตามแนวทางพุทธบูรณาการ ของเทศบาลตำบลมะเขือแจ้ อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน

แผนภาพที่ 4.1 แสดงรูปแบบการดูแลผู้สูงอายุตามแนวทางพุทธบูรณาการของเทศบาลตำบลมะเขือแจ้

แผนภาพที่ 4.2 แสดงรูปแบบการดูแลผู้สูงอายุตามแนวทางพุทธบูรณาการ(ภาวนา4)ของเทศบาล
 ตำบลมะเขือแจ้

1)กายภาวนากับการบริหารจัดการ(POSDcoRB)ด้านการดูแลผู้สูงอายุ

หลักกายภาวนาบูรณาการควบคู่กับการบริหารจัดการ(POSDcoRB)ของเทศบาล
 ตำบลมะเขือแจ้ด้านการดูแลผู้สูงอายุ กล่าวคือ - การเตรียมความพร้อม การเตรียมการรับมือการ
 เปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย เป็นการวางแผนงาน(Planing) ซึ่งการวางแผนการทำงานจะสามารถ
 บอกให้ทราบถึงปัญหาและ โอกาสที่ปัญหาเหล่านี้จะเกิดขึ้น สามารถช่วยในการดำเนินงานไปสู่
 เป้าหมายตามขั้นตอน ทำให้เกิด ความมั่นใจ รวมทั้งทำให้ทุกฝ่ายดำเนินงานทราบถึงแนวทางการดูแล
 ผู้สูงอายุ ซึ่งถ้ามีการวางแผนที่ดีจะทำให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จได้ตามเป้าหมายที่กำหนด -
 การส่งเสริมและพัฒนา เป็นการจัดการองค์กร(Organizing)ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และ การจัด
 บุคลากร(Staffing)ที่มีความรู้ ความสามารถ ในการจัดกิจกรรมดำเนินงาน เพื่อสร้างการเรียนรู้ในการ
 พัฒนากาย และการฝึกพัฒนาด้วยตนเอง เช่น ความรู้ในเรื่องของการดูแลสุขภาพที่จำเป็น ด้านการ
 ออกกำลังกาย ด้านอาชีพร และด้านอาหาร เพื่อพัฒนาและเสริมสร้างระบบการทำงานของอวัยวะให้
 ทำงานได้อย่างยืดหยุ่น และการฝึกอาชีพร ซึ่งเป็นกิจกรรมที่พัฒนาทั้งทางด้านร่างกายและในด้านของ
 การเรียนรู้จดจำเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการสร้างสรรค์ผลงานของผู้สูงอายุ โดยประสิทธิภาพที่ถูก

พัฒนาขึ้นจะแสดงออกมาในรูปแบบของกิจกรรมซึ่งผู้สูงอายุได้ลงมือกระทำจริง - การดูแลและป้องกัน เป็นการดำเนินงานร่วมกันของเทศบาลตำบลมะเขือแจ้ และองค์กรภาคีในการประสานงาน (Coordinating) ที่มีภารกิจต่างกันแต่มีเป้าหมายเดียวกันคือการดูแลผู้สูงอายุในตำบลมะเขือแจ้ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี

2) สีสถาพนากับการบริหารจัดการ(POSDcoRB)ด้านการดูแลผู้สูงอายุ

หลักสีถาพนามาบูรณาการควบคู่กับการบริหารจัดการ(POSDcoRB)ของเทศบาลตำบลมะเขือแจ้ด้านการดูแลผู้สูงอายุ กล่าวคือ - *เตรียมความพร้อม* เทศบาลตำบลมะเขือแจ้ ต้องมีการเตรียมความพร้อมในด้านสีถาพนา โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้ “วัด” เป็นศูนย์กลางการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนในชุมชนร่วมกันดูแลผู้สูงอายุ เกิดความเกื้อกูลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การที่จะทำให้ วัด เป็นศูนย์กลางการดูแลผู้สูงอายุ จะต้องมีการวางแผนงาน (Planning) การประชุมเพื่อพูดคุยสร้างความเข้าใจร่วมกัน การจัดหน่วยงาน (Organizing : O) จัดตามลักษณะเฉพาะของงาน (Specialization) (องค์กร ภาคประชาชน) โดยมีภารกิจในการให้ประชาชนและผู้สูงอายุเจริญศีล พัฒนาความประพฤติ การฝึกอบรมศีลให้ตั้งอยู่ในระเบียบ วินัยไม่เบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนเสียหาย อยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้ด้วยดี เกื้อกูลแก่กัน) การจัดบุคลากร (Staffing : S) จะเป็นการคัดเลือก และการสรรหา พระ ที่จะมาทำหน้าที่ในการให้ความรู้ การฝึกปฏิบัติการรักษาศีล จะต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจ และผ่านการอบรมด้านการดูแลผู้สูงอายุ การอำนวยการด้านการดูแลผู้สูงอายุ(Directing) ประกอบด้วยการนิเทศ และติดตามงาน การประสานงานด้านการดูแลผู้สูงอายุ(Coordinating) ด้วยการสร้างความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการทำบันทึกข้อตกลงร่วมกันในการดูแลผู้สูงอายุ (MOU) การรายงาน(Report) และการงบประมาณ (Budgeting) - *การส่งเสริมและพัฒนา* 1)การรักษาศีลห้า ตามหลัก สีถาพนา การฝึกฝนหรือพัฒนาในด้านของพฤติกรรมของตนเอง คือการฝึกให้ตนเองมี ระเบียบ มีวินัยในการใช้ชีวิต โดยดำเนินตามหลักศีลห้า คือ จะสอนให้รู้จักคุณค่าของการใช้ชีวิตโดยไม่ เบียดเบียนชีวิตอื่น มีความเมตตากรุณาเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต ควรมีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน เช่น ธรรมะสัญจร การรณรงค์งานศพปลอดเหล้า การรณรงค์การไม่สูบบุหรี่ การรณรงค์งดเหล้าเข้าพรรษา เป็นต้น 2) จิตอาสา เป็นการพัฒนาให้ผู้สูงอายุมีจิตสาธารณะในการทำประโยชน์จะทำให้เกิดคุณค่าเป็นผู้สูงอายุที่มีพลัง (Power) สามารถช่วยเหลือตนเอง ดูแลตนเอง (Self-Care) พึ่งตนเองได้ (Self-Reliance) 3) สัมพันธภาพ เป็นการฝึกผู้สูงอายุให้มีการพัฒนาพฤติกรรมให้เกิดระเบียบวินัยในการใช้ชีวิต - *การดูแล*

และป้องกัน เป็นการปกป้องไม่ให้ผู้สูงอายุเป็นโรคติดสุรา เพราะผู้สูงอายุเมื่อมีการดื่มสุราจะทำให้
อัตราการเสียชีวิตสูง และเป็นภาระของครอบครัวในการดูแล

3)จิตภูวนากับการบริหารจัดการ(POSDcoRB)ด้านการดูแลผู้สูงอายุ

หลักจิตภูวนามานำมาบูรณาการควบคู่กับการบริหารจัดการ(POSDcoRB)ของเทศบาลตำบล
มะเขือแจ้ด้านการดูแลผู้สูงอายุ กล่าวคือ - *เตรียมความพร้อม* ต้องมีการเตรียมความพร้อมในด้านจิต
ภูวนา หรือการดูแลสุขภาพจิตใจของผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นวางแผน(Planing) ที่จำแนกกลุ่มผู้สูงอายุ เป็น
กลุ่มติดสังคม ติดบ้าน และติดเตียง โดยการเสริมสร้างให้จิตมีความเข้มแข็ง และเสริมสร้างกำลังใจ
ให้แก่ จิตใจของผู้สูงอายุ โดยมีกิจกรรมการรวมกลุ่มเข้ามาเป็นตัวเสริมประสิทธิภาพในการทำงาน
นอกจาก จะเป็นการลดภาวะเครียดที่จะเกิดขึ้นกับผู้สูงอายุ สร้างทัศนคติด้านบวกให้กับผู้สูงอายุ เช่น
การดูแล เอาใจใส่ซึ่งกันและกัน การให้การช่วยเหลือในบุคคลที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ -*การ
ส่งเสริมและพัฒนา* 1) การฝึกสมาธิผู้สูงอายุ ให้มีสติระลึกได้ในการทำกิจกรรม ต่าง ๆ โดยแบ่ง
ออกเป็น 2 ลักษณะ ลักษณะแรก การฝึกสมาธิแบบการเคลื่อนไหวร่างกาย ลักษณะที่ สอง คือ การฝึก
สมาธิแบบไม่ต้องเคลื่อนไหวร่างกาย คือ การนั่งสมาธิ 2) การส่งเสริมสุขภาพจิต กระบวนการพัฒนา
สุขภาพจิต สุขภาพจิตที่ดีนำไปสู่การใช้ชีวิตที่ดี เกิดความสัมพันธ์ที่ดี และสู่สังคมที่ดี และ 3) สามารถ
เป็นกระบวนการทำงานร่วมกันของชุมชนเพื่อดูแลสุขภาพผู้สูงวัยตามแนวคิด “ไม่ล้ม ไม่ล้ม ไม่ซึมเศร้า
กินข้าวอร่อย”การดูแลผู้สูงอายุให้เป็นคนที่มีความสง่า กระฉับกระเฉง - *การดูแลและป้องกัน* เป็นการ
ป้องกันไม่ให้ผู้สูงอายุมีความเครียด เป็นโรคซึมเศร้า จึงต้องสร้างความเข้าใจให้กับบุคคลในครอบครัว
และชุมชน ได้ช่วยกันเฝ้าระวัง และการแจ้งเหตุบุคคลที่มีความเสี่ยงสูงที่จะเป็นโรคซึมเศร้า

4) ปัญญานากับการบริหารจัดการ(POSDcoRB)ด้านการดูแลผู้สูงอายุ

หลักปัญญานามานำมาบูรณาการควบคู่กับการบริหารจัดการ(POSDcoRB)ของเทศบาลตำบล
มะเขือแจ้ด้านการดูแลผู้สูงอายุ กล่าวคือ เตรียมความพร้อม เทศบาลตำบลมะเขือแจ้ต้องมีการเตรียม
ความพร้อมในด้านปัญญานา หรือการพัฒนาปัญญาของผู้สูงอายุ ด้วยการจัดตั้ง “โรงเรียน
ผู้สูงอายุตำบลมะเขือแจ้”เป็นรูปแบบหนึ่งในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต การจัดการศึกษา การ
พัฒนาทักษะเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โดยมีการบริหารจัดการตามแนวทาง(POSDcoRB) ดังนี้
การวางแผน โรงเรียนผู้สูงอายุตำบลมะเขือแจ้มีการดำเนินงานโดยเริ่มจากการวางแผน
ซึ่งทุกฝ่ายทุกหน่วยงานจะต้องร่วมกันวางแผนให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน โดยโรงเรียนผู้สูงอายุ
ตำบลมะเขือแจ้มีการร่วมมือปรึกษาหารือกัน ร่วมกันวางแผนการดำเนินงาน มีการจัดประชุมทุกเดือน

ก่อนที่จะเริ่มทำกิจกรรมของเดือนถัดไป โดยมีการวางแผนการทำงาน ร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่างๆ ซึ่งการวางแผนการทำงานจะสามารถบอกให้ทราบถึงปัญหาและ โอกาสที่ปัญหาเหล่านี้จะเกิดขึ้น สามารถช่วยในการดำเนินงานไปสู่เป้าหมายตามขั้นตอน ทำให้เกิด ความมั่นใจ รวมทั้งทำให้ทุกฝ่าย ดำเนินงานทราบถึงแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนผู้สูงอายุ ซึ่งถ้ามีการวางแผนที่ดีจะทำให้การ ดำเนินงานประสบความสำเร็จได้ตามเป้าหมายที่กำหนด

การจัดหน่วยงาน โรงเรียนผู้สูงอายุตำบลมะเขือแจ้ต้องมีการกำหนดโครงสร้างหน่วยงาน การแบ่งส่วนงาน การกำหนดหน้าที่อย่างชัดเจน มีการจัดประชุมเพื่อวางแผน แบ่งส่วนงาน อย่าง ชัดเจน โดยมีหน่วยงานจากภาคีเครือข่ายร่วมกันดำเนินการจัดกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุ ซึ่งมี จำนวน 4 หน่วยงาน ได้แก่ 1. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลมะเขือแจ้ 2. ผู้อำนวยการโรงเรียน ผู้สูงอายุตำบลมะเขือแจ้ 3. เทศบาลตำบลมะเขือแจ้และกลุ่มแกนนำผู้สูงอายุของหมู่บ้านในตำบล มะเขือแจ้ และ 4. ฝ่ายทีมจิตอาสา ซึ่งถือว่าการจัดหน่วยงานเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินงาน และทำให้ หน่วยงานในภาคีเครือข่ายได้ทราบถึงขอบเขตการทำงานของตัวเองทำให้เกิดการทำงานที่ซ้ำซ้อน กัน และสามารถลดความขัดแย้งในการดำเนินงานซึ่งการจัดหน่วยงานที่ดีจะทำให้การดำเนินงานมี ประสิทธิภาพและนำไปสู่ความสำเร็จได้

การจัดบุคลากร บุคคลเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนให้การดำเนินงาน ใน โรงเรียนผู้สูงอายุตำบลมะเขือแจ้ประสบความสำเร็จ แต่ละหน่วยงานภาคีเครือข่ายจะจัดสรรตัวบุคคล มาเพื่อดำเนินงานกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียนผู้สูงอายุ ด้วยความยินดีและเต็มใจ โดยการ จัดบุคลากรให้เหมาะสมกับการทำงานเป็นสิ่งที่สำคัญ เนื่องจากทำให้บุคคลสามารถดำเนินงานได้อย่าง มีความสุขและสำเร็จคล่องแคล่วยังส่งผลทำให้รักษาประสิทธิภาพการดำเนินงานของโรงเรียนผู้สูงอายุไว้ ด้วย

การอำนวยการ โรงเรียนผู้สูงอายุตำบลมะเขือแจ้จะมีการดำเนินงานร่วมกันจาก หน่วยงาน ภาคีเครือข่าย ซึ่งแต่ละหน่วยงานจะมีผู้นำในการบังคับบัญชา ควบคุมการปฏิบัติงาน สัน่ การ และ ประสานงานไปยังฝ่ายต่างๆ อีกทั้งการเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ซึ่งการ อำนวยการที่ดี จะทำให้เกิดการทำงานที่มีการสื่อสารที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน การทำงานเป็นไป อย่างราบรื่น และส่งผลให้ การดำเนินงานประสบความสำเร็จ

การประสานงาน การดำเนินงานของโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลมะเขือแจ้ให้ความสำคัญกับ การประสานงานร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐและชุมชน ซึ่งการประสานงานของทุกหน่วยงาน

ในภาคีเครือข่ายมีความสำคัญทำให้การดำเนินงานของโรงเรียนผู้สูงอายุประสบความสำเร็จ ตามเป้าหมาย โดยแต่ละหน่วยงานในภาคีเครือข่ายมีหน้าที่ในการดำเนินงานที่แตกต่างกัน ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม และให้ความร่วมมือในการทำงานร่วมกันเป็นอย่างดี ซึ่งการประสานงานทำให้การดำเนินงานเป็นไป ในทิศทางเดียวกัน และไม่เกิดความซ้ำซ้อนในการทำงาน ช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปได้อย่างรวดเร็ว ประหยัดเวลา และทำให้ทุกฝ่ายเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

การรายงานผลการปฏิบัติงาน โรงเรียนผู้สูงอายุตำบลมะเขือแจ้มีการรายงานผลการดำเนินการต่างๆในการประชุมประจำเดือนให้กับผู้บริหาร คณะกรรมการฝ่ายต่างๆ และ สมาชิกในโรงเรียนได้ทราบถึงความเคลื่อนไหวของกิจกรรม โดยมีการจัดทำเอกสารการรายงานผลการดำเนินกิจกรรมในทุกรอบอย่างชัดเจน และเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อจะได้ทราบถึงข้อดี ข้อเสีย ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรม และสามารถแก้ปัญหาได้อย่างทันทั่วทั้งปี

การงบประมาณ งบประมาณหลักในการสนับสนุนการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลมะเขือแจ้ได้มาจากการจัดสรรงบประมาณจากเทศบาลตำบลและกองทุนสปสข. และการร่วมระดมทุนบริจาคจากประชาชนในตำบลมะเขือแจ้

- **การส่งเสริมและพัฒนา** เทศบาลตำบลมะเขือแจ้ ควรให้การส่งเสริมและพัฒนาด้านปัญหาภวณาให้กับผู้สูงอายุ โดย 1) ส่งเสริมการเรียนรู้ ในด้านการศึกษาและข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต 2) มีความเท่าทันเทคโนโลยี เนื่องจากโลกปัจจุบันมีความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทำให้มีชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุมีความเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีแทบทุกด้าน โดยเฉพาะเทคโนโลยีการสื่อสาร 3) พึ่งพาตนเอง เป็นการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุคุณค่าและศักยภาพในตัวเอง ที่จะพึ่งพาตนเองให้ได้มากที่สุด เช่น การที่จะต้องมีความสุขกายที่แข็งแรง ยืดเวลาการเจ็บป่วยออกไป ด้วยการออกกำลังกาย การมีเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยการปลูกพืชผัก เลี้ยงสัตว์ด้วยตนเอง เป็นต้น - **การดูแลและป้องกัน** ไม่ให้ผู้สูงอายุใช้โซเชียลมีเดียจนเกินความจำเป็น เพราะจะทำให้เกิดผลเสียต่อผู้สูงอายุ โดยจากสถิติพบว่า ผู้สูงวัยชาวไทยมีการสื่อสารผ่านเทคโนโลยีมากถึงร้อยละ 53.40 โดยรับชมสื่อออนไลน์เฉลี่ย 2-3 ชั่วโมงต่อวัน ผู้สูงวัยมีความเสี่ยงที่จะถูกทำร้ายจิตใจโดยเกรียนคีย์บอร์ด ด้วยถ้อยคำภาษาส่อเสียด ตลอดจนการถูกกลั่นแกล้งและประณามจากคนจำนวนมาก อาการติดโซเชียลส่งผลเสียต่อสุขภาพ ทั้งอาการตาแห้ง ตาล้า ตลอดจนการนอนหลับไม่สนิทจากแสงสีฟ้า และ

ผู้สูงวัยติดโซเซียลมีกลุ่มก่อลวและเสียชีวิตโดยไม่รู้ตัว เพราะไม่ทันเล่ห์เหลี่ยมมิจฉาชีพในโลกออนไลน์

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยทำให้ผู้วิจัยได้ค้นพบองค์ความรู้ในการนำทุนและศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นที่มีมาปรับใช้ในการดูแลผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลมะเขือแจ้ โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาด้วยการเอาพื้นที่ชุมชนเป็นตัวตั้ง (Area Base) อย่างเป็นระบบ เพื่อสนองต่อความต้องการและสามารถแก้ไขปัญหาของสังคมสูงวัยของเทศบาลตำบลมะเขือแจ้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีความยั่งยืน ดังแผนภาพ

แผนภาพที่ 5 แสดงระบบการดูแลผู้สูงอายุด้วยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในตำบลมะเขือแจ้

ระบบการบริการสุขภาพ เป็นระบบที่มีความสำคัญในการดูแลผู้สูงอายุด้านสุขภาพ ซึ่งระบบนี้จะต้องมีการส่งเสริมและป้องกันให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพดี ด้วยการให้ความรู้ การอบรม การปฏิบัติตน ให้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการทำลายสุขภาพ เช่น การส่งเสริมการออกกำลังกาย การรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ ตลอดจนการพัฒนาระบบบริการสุขภาพ เช่น การตรวจคัดกรองรักษาโรค เป็นประจำทุกปี การมีช่องทางฉุกเฉินสำหรับผู้ป่วยที่มีอายุมาก เป็นต้น

ระบบการจัดสวัสดิการ เป็นระบบสร้างความมั่นคงให้กับผู้สูงอายุในด้านสวัสดิการเพื่อให้สามารถดำรงชีพได้อย่างปกติสุข โดยไม่ให้ความเดือดร้อนมาก ด้วยการช่วยเหลือเกื้อกูลกันของคนในชุมชน เช่น กองทุนสวัสดิการชุมชน ทด.มะเขือแจ้ ที่สมาชิกกองทุนจะจ่ายเงินเข้ากองทุนวันละบาท แต่มีสวัสดิการให้ 4 ด้าน ได้แก่ สวัสดิการคลอดบุตร สวัสดิการด้านการศึกษา สวัสดิการด้านการรักษาพยาบาล สวัสดิการด้านเสียชีวิต นอกจากนี้หากมีผู้สูงอายุในชุมชนต้องการความช่วยเหลือก็จะมี การนำเงินในสัดส่วนกองทุนสาธารณประโยชน์มาใช้ในการช่วยเหลือคนในชุมชน เช่น กองทุนหมู่บ้าน กองทุนแม่ของแผ่นดิน กองทุนข้าวสาร เป็นต้น

ระบบการจัดการข้อมูลและนวัตกรรม เป็นระบบการจัดเก็บข้อมูลของผู้สูงอายุในตำบล มะเขือแจ้ เพื่อนำใช้ในการจัดการปัญหาของผู้สูงอายุ เช่น ข้อมูลด้านสุขภาพ ข้อมูลด้านการมีงานทำ ข้อมูลด้านสถานะครอบครัว โดยการนำข้อมูลเหล่านี้มาใช้ในการทำกิจกรรมของโครงการต่างๆ เพื่อสนองตอบความต้องการและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นของผู้สูงอายุ อย่างมีเป้าหมาย มีแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจน หากไม่มีระบบฐานข้อมูลก็จะทำให้การดำเนินงานไม่ประสบความสำเร็จ

ระบบจิตอาสาเพื่อชีวิตและสังคม เป็นระบบเพื่อสร้างคุณค่าและความหมายของการดำเนิน ชีวิตของผู้สูงอายุ การส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุให้เป็นจิตอาสาจึงเป็นเรื่อง สำคัญ เพราะนอกจากจะช่วยให้ผู้สูงอายุทำกิจกรรมทางกาย ทางสมอง และทางสังคมแล้ว ยังช่วยให้ ผู้สูงอายุมีความสุข มีคุณค่า และมีศักดิ์ศรี ซึ่งส่งผลต่อการมีสุขภาพดีทั้งร่างกายและจิตใจ ไม่เป็นภาระ ต่อครอบครัวและสังคม นอกจากนี้ ผู้สูงอายวยังได้เรียนรู้เรื่องการตาย การสูญเสีย การจากคนที่รักและ ครอบครัว จากการไปเยี่ยมการให้การดูแลผู้ป่วยติดเตียงในชุมชนของตน ซึ่งจะช่วยให้ผู้สูงอายุ วางแผนชีวิตในช่วงสุดท้ายของตนได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้อาสาสมัครต่างๆในชุมชนก็สามารถที่ จะช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุในด้านต่างๆได้ เช่นการขับรถไปส่งที่โรงพยาบาล การเยี่ยมบ้านให้กำลังใจ เป็นต้น

ระบบการส่งเสริมอาชีพ/รายได้ เป็นระบบในการส่งเสริมอาชีพให้ผู้สูงอายุได้มีงานทำ เพื่อ จะได้ใช้อวัยวะส่วนต่างๆของร่างกายในการทำงานร่วมกันอย่างราบรื่น ไม่ก่อให้เกิดเป็นโรคความจำ สั้น สมองเสื่อม กล้ามเนื้ออ่อนแรง เป็นต้น อีกทั้งยังเป็นการสร้างรายได้ให้ผู้สูงอายุสามารถ ประคับประคองตนเองให้มีกินมีใช้ ไม่ขัดสน ซึ่งกิจกรรมกลุ่มอาชีพในชุมชน สามารถที่จะจ้างงานให้ ผู้สูงอายุมาทำงานได้ และเป็นการช่วยดูแลผู้สูงอายุอีกช่องทางหนึ่งด้วย

เอกสารอ้างอิง

เกษม ต้นติผลาชีวะ และกุลยา ต้นติผลาชีวะ. (2548). *การรักษาสุขภาพในวัยผู้สูงอายุ*.

กรุงเทพมหานคร: อรุณการพิมพ์.

จรัสวรรณ เทียนประภาส และพัชรี ต้นศิริ. (2536). *การพยาบาลผู้สูงอายุ*. พิมพ์ครั้งที่ 3.

กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการพัฒนาตำรา สาขาพยาบาลศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหิดล.

ชูศักดิ์ เวชแพทย์. (2538). *สรีรวิทยาของผู้สูงอายุ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ศุภานิชการพิมพ์.

นพ.บรรลุ ศิริพานิช และคณะ. (2558). *รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ.2557*. กรุงเทพมหานคร:
บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

บรรลุ ศิริพานิช. (2545). *คู่มือผู้สูงอายุฉบับสมบูรณ์*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต), (2549). *พุทธวิธีการบริหาร*, พิมพ์ครั้งที่4. กรุงเทพมหานคร
: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต). (2546). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์*. พิมพ์ครั้งที่ 9.
กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

_____. (2544). *พุทธธรรม(ฉบับเดิม)*. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร: ดวงแก้ว.

_____. (2546). *หลักแม่บทของการพัฒนาตน*. พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย.

_____. *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: บริษัท
เอสอาร์พริ้นเตอร์แมสโปรดักส์ จำกัด, 2545.

มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.). (2563). *สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2562*.
นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

รศรินทร์ เกรย์ และคนอื่น ๆ. (2556). *โมโนทัศน์ใหม่ของนิยามผู้สูงอายุ มุมมองเชิงจิตวิทยาสังคมและ
สุขภาพ*. นครปฐม: บริษัท โรงพิมพ์เดือนตุลา จำกัด.

วันชัย มีชาติ. (2557). *การบริหารองค์การ*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.

ศรีเรือน แก้วกังวาน. (2549). *จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย เล่ม 2*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2559). *ทฤษฎีองค์การ : ฉบับมาตรฐาน*. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสาร.
สุธี ขวัญเงิน. *หลักการจัดการ*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท วี.พริ้นท์ จำกัด.
อาภา ใจงาม. (2538). *การพยาบาลผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบรมราชชนก.